

ȘCOALA PE BUNE

– O DECLARAȚIE DE IUBIRE, CU ALT FEL DE CUVINTE –

MARIAN STAȘ, MPA

I. "AI CARTE, AI PARTE!..."

Corecrați-mă dacă greșesc, dar nu cred că există cineva care să nu-și îndemne copiii spre știința de carte. Au făcut-o părinții noștri cu noi și au făcut-o toate semințiile de pe Pământ cu copiii lor, de la începuturile timpurilor. Cartea e bună: ne deschide ochii, mințile și sufletele; ne ajută să ne cunoaștem pe noi și lumea în care trăim; ne folosește să ne câștigăm pâinea de toate zilele, chiar dacă mai multă învățătură nu înseamnă neapărat mai mulți bani; ne apropie de semenii noștri, făcându-ne să le deslușim graiurile în care se înțeleg și obiceiurile pe care le țin dragi din moși-strămoși. Ne mai învață credința în Cel de Sus. Și să ne iubim aproapele. Și să nu ucidem. Și să nu furăm. Greșesc?

Cam asta ar fi, în cuvinte simple, românești, menirea școlii. În cuvintele Europei, modelul educației mileniului nostru adună lucrurile de învățat în jurul a patru verbe: **A FI** – adică a ne duce existența cultivând valori universale precum adevărul, altruismul, onestitatea și respingând mediocritatea, fățarnicia, prostul gust și hoția; **A ȘTI** – adică a cunoaște suficient și a înțelege logic, în algoritmi ușor de aplicat, faptele și datele fundamentale ale lumii noastre; **A FACE** – adică a transforma ceea ce știm din teorie în lucruri practice, utile celor din jur; **A TRĂI** în comunitatea căreia aparținem – adică a ne păsa de bunul public, a ne cere scuze atunci când greșim și a spune te rog și mulțumesc întotdeauna.

Uniunea Europeană, Statele Unite ale Americii, Canada, Japonia... Dacă *noi suntem mai buni ca ei* (nu-i așa? – doar mereu luăm medalii de aur și argint la toate olimpiadele internaționale, în competiție directă cu americanii, canadienii, japonezii...) atunci cum sărăcia ei de viață de *ei sunt mai buni ca noi*, la diferențe inimaginabil de recuperat în următoarea jumătate de secol, în materie de bunăstare pe nație ori pe cap de individ statistic? Încă o întrebare, pentru părinți: presupunând că v-ați putea trimite copilul la un colegiu dintr-o țară europeană, ori din Canada, ori din America, l-ați mai sfătui să rămână și să facă școală în România, pe motiv că *aici e mai bine decât acolo?!...*

De ce așa? Unde ni se rupe filmul?

Eu cred că, de fapt, filmul ni s-a rupt de mult. Ceea ce facem acum – cu confortul înșelător al inerției încremenite într-un proiect depășit – este să tot proiectăm aceeași și aceeași peliculă demodată, cârpită de conjunctură în multe locuri unde celuloidul cedează sub presiunea unei realități implacabile, căreia *școala ca sistem* îi opune o acerbă rezistență la nou în detrimentul vizibil al protagoniștilor săi principali, *elevii și dascălii*.

De ce așa? Iată ceea ce eu consider ca fiind primele cinci motive ale acestei stări de fapt. Așadar, noi jucăm în alt film pentru că...

II. O ANALIZĂ DE SISTEM

1. Pentru că acum educația (atât cea preuniversitară, cât și cea furnizată prin învățământul superior, ce înseamnă o altă temă asupra căreia nu-mi propun să insist acum) NU este tratată în fapt ca prioritate critică strategică în România – afirmația nu mai are nevoie de justificări suplimentare. Întrucât *educația* este modalitatea principală prin care poate fi schimbată infrastructura mentală a unei societăți, iar acum societatea românească are nevoie de schimbarea rapidă a infrastructurii sale mentale, convingerea mea este că **EDUCAȚIA ESTE CEL MAI IMPORTANT PROIECT PUBLIC AL ROMÂNIEI ÎN URMĂTORII 8-12 ANI!**
2. Pentru că acum programele școlare au prea multe discipline, iar cele mai multe dintre ele, la rândul lor, conțin prea multă materie, prea complicat prezentată. Repet încă o dată și încă o dată ceea ce este de domeniul evidenței: acum sunt **PREA MULTE DISCIPLINE**, iar acestea conțin **PREA MULTĂ MATERIE!** Ce se întâmplă, pe cale de consecință? Păi, cu 12-18 discipline în orar în fiecare semestru

copiii muncesc ca năucii, pe apucate, superficial și nesistematic, fușerind învățătura. Obosesc înainte de vreme, obligați la un exercițiu intelectual reactiv, de criză. Copiază și chiulesc într-o veselie. Aici vreau să fiu foarte bine înțeles: nu judec și nu acuz, ci constat ceea ce cred că este în primul rând o reacție instinctivă de autoapărare a elevilor la confruntarea cu o stare de fapt în fața căreia inconștient se simt depășiți și frustrați, la fel cu cei care le administrează acest regim intelectual – profesorii. Să continuăm: părinții bagă bani cu toptanul în meditații, dublând inutil și substituind practic școala făcută prost acolo unde ea trebuie făcută bine cu școala "la negru", întreținând astfel un sistem pervers ce nu are nimic de-a face cu o educație sănătoasă

3. Pentru că acum modelul dominant în școală este cel al unei conversații vetuste între profesori în roluri de "părinți" și elevi în roluri de "copii", în locul unui dialog modern și eficient între "adultți", în termenii disciplinei numite analiză tranzacțională. Ce se întâmplă în primul caz? Clasic: cei de la catedră știu *mereu* totul, au *mereu* dreptate ("magister dixit!..."). Ca urmare, împart recompense și sancțiuni care sunt *mereu* juste, deoarece știu *mereu* totul și au *mereu* dreptate. La rândul lor, cei din bănci sunt *mereu* rebeli, chiulangii, insolenți, deci *trebuie* cumințiți și îndesați cu toată materia din lume, pe care *trebuie* să o reproducă integral și pe de rost, dacă vor să promoveze... Al doilea tip de tranzacții aduce cu sine o cu totul altă (al)chimie între creatorii Jocului din clasă, *Însoțitor* și *Însoțit*: eu te respect, tu mă respecti; eu sunt politicos cu tine, tu ești politicos cu mine; eu nu te judec, tu nu mă judeci; menirea mea de căpătâi este să mă ofer ca model de integritate și reputație și să-ți dau atâtea cunoștințe câte sunt necesare, să te ajut să le înțelegi logic, să te cunoști mai bine și să poți crea, la rândul tău, cunoaștere; menirea ta este să iei Jocul în serios, pentru că îți aparține și pentru că ești cel mai important protagonist al său; să muncești intens și onest, *pentru tine* – nu șmecherit, de ochii lumii, ca să dai bine în poză; să nu fie nevoie să copiezi, să chiulești sau să-ți cumperi notele de trecere. Concluzionând și acest punct, percepția mea este că dialogul dintre profesori și elevi este încă unul construit preponderent pe tranzacții ineficiente de tip PĂRINTE-COPIL, în locul celor caracteristice acestor ani, de tip ADULT-ADULT
4. Pentru că examenul de bacalaureat desfășurat în forma actuală este costisitor, nerelevant și potențial generator de corupție – în plus, este super-complicat ca design și opțiuni. *Costisitor* înseamnă că el costă scump, mult prea scump în energie, oameni, timp și bani. *Nerelevant* înseamnă că într-un fel sau altul, îl iau aproape toți, deci judecata de valoare pe această bază este lovită de nulitate. *Potențial generator de corupție* înseamnă că, așa cum e făcut acum, favorizează copiatul sau "micul trafic" de îngăduință – pe bani sau nu – pentru promovarea lui, doar pentru că "trebuie" la admiterea la facultate. Opinia mea profesională este că într-o *Școală* proiectată să *folosească* și să *placă*, să educe și să dezvolte *respectul pentru valori* precum încrederea, onestitatea, competența și performanța autentice bac-ul nu mai este necesar, pur și simplu. Deci: BAC-ul PENTRU TOȚI – LA MUZEUL DE ISTORIE A EDUCAȚIEI!...
5. În fine, pentru că acum managementul învățământului preuniversitar este croit ineficient și nefuncțional, după un model depășit ce încurajează clientelismul și traficul de influență, în loc să educe încrederea în competența celor care conduc școlile. Ca principiu, managementul resursei umane și al celei financiare reprezintă, prin natura lor, instrumentele de lucru ale directorilor și consiliilor de administrație ale școlilor – este modul firesc de a pune laolaltă, așa cum scrie la teorie, atât *responsabilitatea*, cât și *autoritatea* alocării resurselor. Tot ca principiu, este natural ca furnizorul național de educație să solicite evaluarea calității actului educațional unui organism independent, care să nu fie sub chiar jurisdicția sa – nu merge, pentru că atunci tendința naturală va fi de subiectivism și judecată părtinitoare. Modelul este simplu: orice business respectabil își face un titlu de mândrie din auditările certificate ale companiilor independente, specializate, de reputație ireproșabilă. Așa trebuie să se întâmple și cu școala românească!

Am analizat succint aceste cinci cauze ale stării actuale a școlii preuniversitare de la noi deoarece, în opinia mea, ele sunt cele mai importante – prin urmare, pentru tratarea *acestora* trebuie să construim, cu maximă urgență, *soluții de sistem* funcționale și durabile. Secțiunea următoare propune și un posibil plan de acțiune.

III. "To Do"

Am organizat într-un tabel CE cred eu că trebuie făcut, și, parțial, CUM – un proiect ce va prinde viață cu contribuția esențială a celor cărora le aparține de fapt, *Oamenilor Școlii*.

DIAGNOSTIC	CE-I DE FĂCUT?	CUM?
1. EDUCAȚIA ÎN ROMÂNIA, acum: o Cenușăreasă a sistemului public	<ul style="list-style-type: none"> Punerea în fapt a viziunii: EDUCAȚIA – CEL MAI IMPORTANT PROIECT PUBLIC AL ROMÂNIEI ÎN URMĂTORII 8 ANI! Mesajul: "HAIDEȚI SĂ FACEM ÎMPREUNĂ O ȘCOALĂ PE BUNE, CLĂDITĂ PE VALORI, CARE SĂ NE FOLOSEASCĂ ȘI SĂ NE PLACĂ!" Valorile: ÎNCREDERE – înainte de orice; ONESTITATE; COMPETENȚĂ; PERFORMANȚĂ; CURAJUL ACȚIUNII CIVICE 	<ol style="list-style-type: none"> Prin autoritatea șefului statului și a primului-ministru al României, care își asumă personal această prioritate strategică pentru următorii 8-12 ani Printr-un procent de minimum 7% din PIB alocat imediat educației – de preferat 8%, pentru recuperarea decalajelor enorme față de standardele Uniunii Europene
2. PEA MULTE DISCIPLINE, PEA MULTĂ MATERIE	<ul style="list-style-type: none"> MAI PUȚINE DISCIPLINE în fiecare semestru (de exemplu: 5; 6; 7; 8) ACELAȘI NUMĂR DE ORE pe săptămână pentru fiecare disciplină (de exemplu: 4; 3) Un PORTOFOLIU SEMESTRIAL de discipline OBLIGATORII și LA ALEGERE (de exemplu: 7 discipline pe semestru = 4 discipline obligatorii + 3 discipline la alegere) 	<ol style="list-style-type: none"> Printr-un nou model de lucru în clasă Printr-un nou model de manuale școlare, pilotate corespunzător, care – în opt ani – să îl înlocuiască pe cel practicat acum în școli
3. SINDROMUL "MAGISTER DIXIT!"	<ul style="list-style-type: none"> FORMARE PROFESIONALĂ MODERNĂ pentru toți dascălii din școli. Cuvinte-cheie: arta și măiestria predării; centrare pe beneficiarii educației, elevii; tutorat; mentorat; coaching; scrierea, pilotarea și evaluarea manualelor școlare 	<ol style="list-style-type: none"> Prin parteneriate de tip public-privat Prin consorții alcătuite din jucători pe piața de training și consultanță educațională (companii private; organizații neguvernamentale; case ale corpului didactic)
4. BAC-UL: COSTISITOR; NERELEVANT; "TOXIC"	<ul style="list-style-type: none"> ÎNCHIDEREA SISTEMULUI EXAMENULUI DE BACALUREAT, așa cum el se desfășoară în forma actuală ÎNLOCUIREA acestuia cu o EXAMINARE STANDARD modernă, <i>contracost</i>, la dispoziția absolvenților de liceu care doresc să urmeze studii superioare 	<ul style="list-style-type: none"> Prin intermediul unui organism independent, certificat internațional, care administrează această examinare (soluție inițială posibilă: francizarea unui sistem cu performanțe recunoscute)
5- MANAGEMENTUL ȘCOLII: ineficient; incorect calibrat în termenii relațiilor dintre responsabilitatea și autoritatea funcțiilor de conducere	<ul style="list-style-type: none"> DELEGAREA AUTORITĂȚII ALOCĂRII RESURSELOR umane și financiare directorilor și consiliilor de administrație din școli SCOATEREA FUNCȚIEI DE INSPECȚIE ȘCOLARĂ de sub autoritatea furnizorului național de educație 	<ol style="list-style-type: none"> Prin lege Prin crearea unui organism independent (consorțiu) de inspecție școlară și instituțională, ale cărei responsabilități principale sunt evaluarea stării și procesualității învățământului preuniversitar și oferirea de feedback (constatări; recomandări de îmbunătățire) furnizorului național de educație

Încă o idee, la final, pentru completitudinea tabloului. Școala *poate* face minuni, dacă e "clădită interior" cu har și dăruire. Două lucruri, însă, *nu* poate face: nu se poate substitui Familiei și nu poate recupera de una singură "comoara pierdută" a celor *șapte ani de acasă*, în locul celor în drept s-o facă. Oricât de greu ne-ar fi să ne ducem traiul zilnic în acest timp copleșitor, ca părinți avem obligația morală să nu ne abandonăm puii din cuib până nu le cresc aripi puternice, să zboare singuri. Ce s-ar fi întâmplat cu lumea noastră dacă Dumnezeu și-ar fi lăsat Creația de izbeliște?...

Asta e: opt ani de muncă pe brânci de-aici încolo, *pentru noi și nu pentru alții* – ca să ne fie mai bine. Opt ani pentru a pune în operă nu un Joc de corecție, ci un *alt* Joc: ALTCEVA! ALTFEL! Merită, cred eu, dintr-un un motiv profund, etern și fascinant. Merită pentru România, cea împătimită de iubire pentru aurul său cel mai de preț (*aurul cenușiu*, de bună seamă!) și pentru nestematele ei neprețuite: *copiii noștri* – de azi, de mâine și dintotdeauna.

În încheiere, fie-mi îngăduit să mulțumesc, cu grațitudine, tuturor celor care și-au acordat răgazul lecturii critice a acestui text – pentru interesul nedisimulat, stenic față de temă, pentru corecții și recomandări, pentru multe idei excelente. Altminteri, este de la sine înțeles că întreaga responsabilitate a conținutului său îmi revine nemijlocit. Mi-o asum, ca atare.

Un gând bun, cu drag!

București, 18 octombrie 2004



DESPRE AUTOR

- **MARIAN STAȘ** (n. 1961) – Președinte, Fundația CODECS pentru Leadership
- **STUDII:** Academia Militară – calculatoare electronice (1985); Universitatea din București – matematică-informatică (1996); Academia Tehnică Militară – doctorat, fiabilitate software (2001); Academia de Transmișiuni, Leningrad/Sankt Petersburg – sisteme de automatizarea conducerii trupelor (1990); Școala Navală Postuniversitară, Monterey, California – managementul resurselor de apărare (1998); Universitatea Harvard, John F. Kennedy School of Government – masterat în administrație publică (1999)
- **PROIECTE COORDONATE:** Editura Academiei Tehnice Militare (1992-1994); informatizarea învățământului militar (1994-1996); cursuri de limbi străine, în cadrul Parteneriatului pentru Pace (1994-1996); sistemul informatic de management al resurselor umane în Armata României (1996-1998); Programul de reconversie profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României (1999-2001); Clubul Harvard România-Moldova (2001-); "LIDERII MILENIULUI TREI"® – Program educațional în arta de a conduce, oferit elevilor din România (2001-); "ATELIERE DE VIZIUNE ȘI GÂNDIRE STRATEGICĂ ÎN VEDEREA ELABORĂRII STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE DURABILĂ A ROMÂNIEI – ORIZONT-2025" (PNUD, 2004)
- **ACTIVITATE DIDACTICĂ:** Academia (Tehnică) Militară (1985-1998) – cursuri de specialitate, sisteme informatice militare; Colegiul Național de Apărare (2000; 2001) – leadership; Școala Națională de Studii Politice și Administrative (din 2000) – leadership public; Universitatea Harvard, John F. Kennedy School of Government (din 1999) – metode cantitative (matematici aplicate în administrația publică)
- **PUBLICAȚII:** 9 cărți (autor sau coautor); aprox. 100 articole (autor); 7 cărți (îngrijire; prefete / postfețe)
- **TRAINING, TUTORAT, CONSULTANȚĂ:** CODECS (2000-) – negociere și soluționarea conflictelor; teambuilding; leadership personal; managementul schimbării; analiză organizațională; cultură, putere și politică în organizații; dezvoltarea resurselor umane; reconversie profesională